Ч. 131. Чернівцї, середа дня 3. (16.) листопада 1904 р. Ричник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятницї і недїлї,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертае ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік	20 К.	— с.
„ пів року	10 „	— „
„ чверть року	5 „	— „
„ місяць	1 „	70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Полїтична ситуация на Буковинї.

(Промова посла Николая Василька виголошена в буджетовій дебатї на соймовім засїданю із д. 4. листопада 1904).

Висока палато! Речники поодиноких клюбів, які належать до нашого Союза, порушили в нинїшній дебатї чимало інтересних справ; я вказую в тім зглядї головно на виводи поважаного товариша Ляндвера. Наш Союз стягнув би однак на себе непростимий гріх недбальства, наколи-б при кінци сеї сесиї, в котрій він, як більшість проводив в отсїй палатї, не вихіснував ґенеральної дебати над буджетом для полїтичних виводів, котрі опираючись о минувшину мали-б розяснити теперішну і будучу полїтичну ситуацию в краю.

Яку спадщину переняли „Вільнодумні“?

По безпримірній виборчій боротьбі вступили ми до сеї палати, перенимаючи на себе передовсїм сей обовязок, щоби служити нашим виборцям, а тим самим і цїлому краеви через полагоджене річевих залеглостий, які полишила поверх пядесятьлїтна адмінїстрация сего краю у всїх областях краевого законодавства. А крім сего зобовязали ся ми приноровити краевий буджет, який полишено в такім лихім станї, до новійших вимог а рівночасно удержати в нїм рівновагу. Отже наші попередники полишили нам річеві довги супроти слушних домагань населеня, а до того ще й пасивний буджет!

Тим то ваш закид, мої панове з меньшости, що заступаете обі куриї більшої посїлости, неначе б нас треба скартати за те, що затягаемо незаплачений довг — е зовсїм неоправданий.

Ми дуже радо заслонили-б гріхи минувшини, гріхи з тих часів, коли ви ще в тїй палатї становили більшість не тільки серпанком, але навіть килимом *(в палатї сьміх)*, аби цїлковито усунути докори, які могли-б ми з нашої сторони піднести. На жаль ви спонукуете нас у відповідь на вашу догану, навести ту обставину, що ваш видїл краевий, той видїл краевий, в якім ви мали більшість, передае нам прелїмінар, який сегодня мае заступати наш голова, як референт комісиї фінансової. *(Дуже слушно).*

Меньшість, яка помимо того, що в отсїй палатї довгі роки панувала майже необмежно, полишила нам тільки лихі спомини та личні, завзяті межиусобицї, що передала нам сповнене найконечнїйших домагань населеня, не удержуючи навіть рівноваги в краевім господарстві, не поступила собі як слїд, коли силуе нас через свого нинїшного речника д-ра Волчиньского до того, що мусимо піднести той килим, яким ми радо хотїли-б заслонити минувшину.

Ріжниця між господаркою давної а теперішної більшости.

Вже мій приятель і товариш др. Штравхер запримітив цїлком справедливо, що догана, яку ви нам робите, припадае вам самим. Я ще тільки додам те, що між безцїльною фінансовою господаркою яку ви вели, будучи соймовою більшостию а між нами, які ту господарку переняли, е та очевидна ріжниця, що ми предложили вам недавно фінансовий проект, який ви одобрили, з якого буде хосен сего не тільки той, що він удержить рівновагу, отже уморить також задуманий, непокритий довг, але приспорить ще средства, щоби заспокоїти усї конечні потреби, які лежать в інтересї потреби, які лежать в інтересї населеня. А ви не числячись з потребами краю, накопичили довги і зовсїм не думали про їх покрите!

Ваше домагане, щоби ми, будучи в повнї сьвідомими того, що знайшли средства на полагоду надшарпаних в давнину краевих фінансів, місто затягати непокритий довг, згодили ся на предложене вашого видїлу краевого, аби підвисшити додатки о 22 проц. не трактуете поважно хиба й самі. Вже знаете, що ми добрі аґітатори для нашої партиї, а не для вашої! *(Дуже добре! Веселість).*

Санация краевих фінансів.

Мої панове! Ми дуже добре знаемо, що ми вправдї ухвалили фінансовий проект, однак він ще не одержав згоди високого правительства, анї Найвисшої санкциї. Від обох сторін ми залежні. Але цїли, для сповненя яких ми жадаемо зреалїзованя сего фінансового проекту, е так переконуючі для правительства аж до найвисших щеблїв, що або згодять ся на наше предложене, або вкажуть на якісь иньші средства і способи, як би помочи сему так занедбалому центральним правительством краеви.

В тїй надії, котру кождий патріот певно мае, а ми Буковинцї народ патріотичний, рішили ми ся затягнути непокритий довг. Наколи-б сеї надії до слїдуючої соймової сесиї не сповнено, тодї, мої панове, ми, члени „Вільнодумного Союза“ будучи на стільки мужами волї, переконаня і сьвідомими наших обовязків, які маемо супроти наших виборцїв, що дамо належну відповідь тим чинникам, які не вдоволяють слушних жадань населеня. *(Признаня).*

Се най буде сказане для втихомиреня високоповажаних панів з меньшости, яким ми впрочім сегодня, коли вже зближае ся конець сеї соймової сесиї, не можемо відказати нашої похвали за їх обективне осуджуване наших стремлїнь. Се впрочім висловив я нинї вже в дискусиї над виборчою реформою. *(Признаня).*

А тепер позволю собі сказати про сучасну й будучу полїтику.

„Вільнодумний Союз“.

Мої панове! Нераз доводить ся нам чути з боку ворожих нам елементів, що „Вільнодумний Союз“, се припадковий вислїд хвилевих відносин, отсе тверджене хочу як раз опрокинути: У „Вільнодумнім Союзї“ засїдають Румуни — на перше місце кладу їх в чемности а не ізза числа населеня, Русини, Жиди і Нїмцї. Кождий, хто лиш мимоходом познакомив ся з історнею румуньского народу і їхнього молдавского і волоского князївства, признасть, що се история боротьби за свободу. *(Пос. Ончул кличе: За демократичний устрій державний!)* А коли Румуни основували свою самостійну державу, то основали собі конституцийну державу із дїдичним президентом републики. *А Русини? Вся їхна история основуе ся на безперервній борбі за волю і просьвіту. І нинї живучи під твердою царскою кормигою, під владою кнута віддають вони цїлими гуртами найлїпших своїх синів, сам вицьвіт своєї інтелїґенциї до росийского Гадесу — на Сибір як мучеників за просьвіту, за свобідний розвиток!* А хтож там під тим панованем терору е їх союзником? Се Жиди. Чиж ми можемо отже дивуватись, що Русини і Жиди під крилами австрийского законодавства, послїдні, ідучи певно за своєю історичною жадобою свободи, разом получились, щоби спільними силами полїпшити свою долю на принципах справдїшного вільнодумства? А Нїмцї? Свое право еcтвованя основують они на тім, що принесли нам культуру; культура і поступ — се дві речі від себе невідлучні, і длятого мусять також усї Нїмцї, котрі е справдїшними Буковинцями, в повнї згодитись на нашу проґраму. Для тих Нїмцїв, які инакше думають, стоять завсїгди на остїж брами нашого демократичного краю, щоби они тамтуди повернули, звідки непрошені прибули і де росте бурян нетерпимости і клерикалїзму. *(Веселість, живі признаня).*

(Далї буде).

Комерс в честь руских послів.

На вість, що руска громада задумуе урядити в честь руских послів, величавий комерс, зібрало ся в просторій сали готелю „Централь“ звиш 400 місцевих і провінциональних гостий, так що много з них мусїло весь час перестояти, не знайшовши для себе місця. З руских послів явили ся усї.

Поважний настрій, численні промови і та щирість рускої громади, при тім небувала скількість гостий, усе те зложило ся, що комерс випав величаво.

Проводир збору, надрадник Ясеницкий отворив комерс привітною промовою і подав історию буковиньскої Руси за послїдних 30 лїт, за який час могла витворитись нинїшна, доволї численна громада рускої інтелїґенциї.

Проф. др. Маковей представив історию „Рускої Бесїди“ і зобразив увесь той „процес кисненя“, заким наступив час справдїшної роботи, а той час реальної працї датуеть ся від р. 1874-ого. Перший, що взяв ся до працї се віцемаршалок проф. др. Смаль-Стоцкий, який нїчого не жахав ся, щоб сповнити свій патріотичний обовязок. Бесїдник вичислив дальше великі заслуги д-ра Стоцкого, сего „галицкого вибранця“, котрий вповнї справдив ту проґраму, яка була оголошена в „Буковинї“ в 1895 р. про наше становище і працю для рідного народа.

Зворушений подякував др. Стоцкий в довшій промові, в котрій тільки було щирости і любови до свого народа, як рідко коли можна від кого почути.

„Коли ми поступили так значно наперед“ промовив др. Стоцкий „що збуджаемо завист у наших ворогів, то стало ся се після довголїтної працї. Дуже тяжко приходилось лучити громаду в одну цїлість. Межи нами нема вже тепер нїяких роздорів, нас лучить тепер одна родина. Доки ми бороли ся словами, доки вели спір о дрібні річи, доти з нами нїхто не числив ся і ми нїчого не здобули. А як ми взяли ся до працї, тодї пішла та праця спільними силами і ми здобули успіхи. А кождоразовий успіх загрівав нас до дальшої працї для рідного народа“.

Бесїдник завізвав до дальшої невспинущої працї, щоб ми могли стати на рівнї з иньшими культурними народами. „Із опіки правительства наша полїтика вивязала ся. Численні реформи, одвітні новійшим вимогам, отвирають широке поле для народних мас, котрим ми віддали в руки власть краю. Ми сьвято віримо в животність нашого народа, і не сумнїваемось, що він здобуде для себе ще більші права. Тепер прийшов час, щоби широкі народні маси висказали свою волю і перевели еї в дїло. Я як ветеран в рускій громадї, прошу Вас, щоби ви сьміло вели нарід до бою, щоби ви зважаючи на тактичні сили памятали на те, що лише успіх додае охоти до дальшої працї“.

Бесїдник, нагороджений грімкими оплесками і окликами „Славно!“ внїс свій тост на руску інтелїґенцию.

Відтак промовив інспектор Попович і піднїс великі заслуги Николая Василька. Хоч син дїдичівчкий, вихований в аристократичнім закладї став посол Василько щирим заступником мужиків. Його дипльоматична здібність, його всесторонне знане, незломний характер і любов до руского народу заслугують на пошану і признане.

„Се не дїдич“ промовив інспектор Попович „але аристократ по думцї, се не шляхтич, а шляхотний чоловік, який мае ясну голову, золоте серце і желїзну волю перевести в дїло те, що хосенне для народа“. Заслугою посла Василька е тепер також згода, яка запанувала між Русинами, „коли ми вже не споримо о азбуку, а взяли ся до реальної працї“. Бесїдник вносить, щоби в доказ заслуг посла Василька, вимальовано громадяньским коштом его образ і окрашено ним стїни „Народного Дому“, на що збори з одушевленем і одноголосно згодили ся.

Посол Василько подякував сердечно за промову. Він не може приписати виключно собі і руским послам заслуги, які підношено, але в тім важнім дїлї причинила ся чи не більше сама руска громада, „Народний Дім“ враз із заслуженим надрадником Ясеницким, а не меньше також учительство враз із своїм знаменитим інспектором Поповичем на чолї і академічна молодїж, яка відзначила

ся повагою і патріотизмом. Бесїдник вніс тост на здоровле рускої громади і акад. молодїжи.

Дальше промовив проф. др. Кордуба і зобразив заслуги пос. Пігуляка. Се один з перших робітників на народній ниві, не один з тих піонїрів, що поставив собі задачу працювати в усїх напрямах, з'орати неорану ниву.

Посол Пігуляк подякувавши д-рови Кордубі, вказав на ту основну хибу нашої політики, що не уміемо використати побіди для своїх цїлий. Бо не вистарчае побідити, а треба також вихіснувати як слїд свою побіду. Відтак вніс пос. Пігуляк тост на будучність.

Опісля промовив проф. Клим і піднїс заслуги посла Калитовского, який як примірний судия з'умів зеднати загальну пошану. Заходами посла Калитовского дістала бурса „Народного Дому“ субвенцию з сойму і иньші справи попирав посол Калитовский в хосен руского народа. Бесїдник вніс тост на здоровле посла Калитовского, який як раз нинї обходив свої уродини.

Після подяки посла Калитовского піднїс ще о. Семака тост в честь посла Малика, який також не мало заслужив ся для добра буковиньской Руси. Він то причинив ся до того, що в Серетї, тім мішанім повітї Русини значно поступили на перед, що они заложили в Серетї бурсу; дальше заслужив ся пос. Малик тим, що працював усильно в соймових комісиях. Відтак бесїдник піднїс тост.

Посол Малик подякував за дізнану честь заявляючи, що від коли прибув на Буковину, працював для руского народу і все виступав як Русин.

Відтак учит. Карбулїцкий піднїс заслуги посла Левицкого, який також не залишив подякувати відповідною промовою.

Начальник кіцманьского суду п. Семака повитав руских послів в імени рускої громади в Кіцмани, дякуючи їм за заслуги, які они положили для сего міста.

Академик Іван Рожка промовив в імени акад. тов. „Січ“ а акад. Клим в імени тов. „Союз“, а господар Ростоцкий іменем кіцманьской читальнї „Рускої Бесїди“.

Відтак промовив ред. Я. Веселовский, оцїнюючи стійність працї руских послів в послїдних часах зі становища суспільної етики а відтак прочитав отсї привіти, які наспіли на сей пир із усїх усюдів.

Львів. Слава буковиньским послам, щасть Боже дальше! *Романчук.*

Відень. Українські академики з Буковини шлють свому славному віцемаршалкови і дорогим послам трикратне „Славно!“ *Попович.*

Залїщики. Слава Вам високодостойний Пане Віцемаршалку, Слава і Вам високодостойні опікуни руского народа за ваші подвиги і працю в справі народній і учительскій. *Недїльский, Илєшкан і Ковальский.*

Веренчанка. За труд і працю для добра руского народа Спасибіг! *Читальня.*

Кучурів малий. Високоповажаним представителям Буковиньской Руси і зібраному високоповажаному товариству засилае щирий привіт. *Дудиньский.*

Долїшні Станівцї. Станівска філїя „Рускої школи“ засилае високоповажаним руским послам за тяжку працю для добра нашого народа, в доказ повного признаня, довіря та щирої подяки грімкий оклик: „Слава Вам, многая лїта!“ *Партенїй Данчул.*

Камена. Всїм неустрашимим борцям за правду і поступ грімке „Славно!“ Завсїгди з Вами і за Вас борючись: *Громада і школа.*

Веренчанка: Дорогим заступникам руского народа „Славно!“ і „Многая лїта!“: *Илия Малик, Іван Шадковский, Емануїл Турушанко, Евгенїй Стернюк.*

Глїбока: Невтомимому борцеви віцемаршалкови краю і всїм руским послам грімкий оклик „Многая лїта!“ засилае в імени кичерских товариств: *Турчук, Чоботар.*

Кіцмань: Щирий привіт вп. віцемаршалкови і руским послам від учителїв в Кліводинї. *Архіп.*

Боян: Слава і честь нашим послам. *Турушанко, Робуляк.*

Кіцмань: Сердечний привіт руским послам по щирій працї для краю. *Івасюк, Лїсний.*

Гоголина. До комерсу в день 12. листопада 1904. В честь Високоповажаних панів віцемаршалка др. Стефана Смаль-Стоцкого і руских послів в Чернівцях.

Від Чернівцїв аж до Вільна,
Від Києва аж до Рівна
Руска пісня най гремить
Щоб заспалих пробудить
Щоб' пішли в слїд Буковинцїв
Ґ Ігора вихованцїв,
З мечем в руках ішли вплав,
В обороні своїх прав!
Честь Вам посли! Рускі дїти!
Гедимина гарні цьвіти!
Бо в дорозї Вас не лишить
І у горю Вас потїшить.
М. Кулїчковский.

П. секр. суд. М. Коралевич, будучи в день комерсу у Вижници надіслав також привітне письмо для руских послів на руки др. Стоцкого, складаючи їм чолобитню за невсипучі труди около руского народу.

На конець промовив ще раз віцем. др. Ст. Смаль-Стоцкий, пючи тост в честь молодїжи, після чого загомонїло грімке „Ще не вмерла“.

На сїм замкнув надсов. В. Ясеницкий сей величавий комерс. Гадки висловлені на нїм повинні стати для нашої інтелїґенциї товчком до дальшої невсипучої працї над народом, щоб він міг належно користати із нових законів.

Переслїдуване галицких „Січий“.

Січовий рух, який у нас так гарно розвивае ся і стае средством до піднесеня уровеня мужицкої культури, зазнае мабуть саме тому із боку галицко польских властий нечуваних перепон. Як в тім походї на „Січи“ виглядае так зв. „строга законність“ властий, сьвідчить найлїпше отся інтерпеляция, яку вніс в галицкім соймі пос. др. Евген Олесницкий:

Товариства сторожи пожарної і гімнастичні „Січи“ не тїшать ся від самого початку свого істнованя симпатиею галицких ц. к. властий адміністрацийних. Вже в лїтї 1903 р. видало ц. к. намісництво указ до ц. к. староств, щоби тоті пантрували, чи „Січи“ не відбувають вправ маршових подібних до військових та чи не вправляють ся деревляними топірцями. Се дало причину старостам до ріжнородних накостий. Староство в Косові пішло навіть так далеко, що взагалї всїм Гуцулам заказало носити топірцї, хотяй доси носили они їх від непамятних часів і хотяй на случай, якби такий топірець можна за збрую уважати, то вже на підставі самого патенту о збрує вільно кождому Гуцулови такий топірець носити, бо він есть складовою частию гуцульской ноші.

Указ ц. к. намісництва, згаданий на вступі, робить враженє, що оно боїть ся по просту якогось бунту, при чім топірцї, котрі як звісно суть спацеровими лїсками, мали би бути тою збруєю, що мала стати небезпечною манлїхерам і канонам. Та вскорі показалось, що не бунту побоювались наші правительственні верстви. Ото „Січи“ розпочали завзяту аґітацию за отверезїнем і просьвітою народа, а звісна річ, що одно і друге найбільше небезпечні для всяких визискувачів, котрі власне при помочи піяньства і темноти Гуцулів прийшли в гуцульских горах до величезних маєтків, а дальше і для тих політичних мехерів, що уважали доси косівский повіт за певний виборчий округ для правительственних кандидатів, котрих Гуцули і на очи не видїли, а котрі мимо того ставали їх заступниками в соймі та в радї державній. А впрочім просьвіта і осьвідомлене народа есть рішучою перепоною для того рода знущаня над народом, якого допускають ся нераз над ним ріжні державні і автономічні орґани, а передовсїм, ц. к. жандармерия, котра в гуцульских горах робить що хоче і то помимо інтерпеляций вношених через підписаних вже минувшого року.

Щоби здавити сей рух Гуцулів, веденний впрочім цїлком в законних рамах, взяли ся декотрі люди, як завідатель дібр фундациї скарбівской в Жабю барон Валїш, та обшарник Станислав Пшибиловский в Криворівни до дуже простого способу. Они повисилали до властий телеґрами з доносом, що „мае“ леда хвиля вибухнути бунт Гуцулів, аби вирізати представителів урядників, Жидів та Поляків.

Ті люди зателеґрафували також до польских ґазет, що збунтовані Гуцули збурили вже телеґраф, а навіть суд і уряд податковий. Було се в перших днях мая, а власть в наслідок тих телеґрам вислала навіть військо до Жабя, котре там через кілька тижнів сиділо. Річ очивидна, що се було не лише злишне, але навіть і провокуюче, а злишне тому, що Жабе від ц. к. староства в Косові віддалене ледви 5 миль а навіть в протягу кількох годин простими кіньми, післанцем можна було довідатись о ложности телеґрам панів Малїша, Пшибиловского і компанії.

Слїдство судове, розпочате в наслїдок сих телеґрамів, довело між иньшими до обжалованя Семена Коржука з Жабя о злочин. Ціле обвинене полягало на тім, що 16 лїтна жидівочка Фейґа Aптер мала росказати своїм родичам, немов то Семен Коржук, ідучи по при їх хату, мав її через збиту в вікнї шибку грозити словами „ви Жиди лише до недїлї жиете, а в недїлю ми вас виріжем, а ваше майно заберем“. На підставі того зізнаня еще тої самої днини арештовано Коржука, поведено до Косова а опісля до Коломиї і він пересидів 6 недїль в слїдчій вязници помимо того, що Фейґа Aптер попала в ріжні суперечности і ріжним людям ріжно отсю пригоду оповідала (так пр. що Коржук ішов з двома другими Гуцулами, то знов: що він ввійшов аж в середину хати Aптерів і там її грозив). Розправа карна переведена перед судом окружним в Коломиї дня 5. жовтня с. р. насунула тільки сумнїв, що акти звернено назад до судиї слїдчого, а треба знати, що в сїй справі списано цїлий стос протоколів і переслухано масу людий, між иньшими Валїша та Шибиловского, однакож жерела тих непокоячих поголосок не можна було досьлїдити, так як ті панове викручували ся звичайно твердженями, що чули се або від якогось незнаного Гуцула, або Гуцулки.

Однак з еще більшою скаженостию кинули ся були всїлякі чорні души на Юру Соломійчука Юзенчука, Гуцула з Жабя, котрий в справі орґанізациї січових положив величезні заслуги. Єго арештовано в Поляниках по зборах „Січи“ дня 24. січня по просту за се, що носив на грудях відзнаку в руских красках, хотяй річ природна, що если така відзнака косівскому старостї Заградніковы не подобае ся, то міг его був в дорозї адмінїстрацийно укарати, хотяй розуміе ся і се було би яким нарушенем закона о товариствах, котре лише товариствам політичним заказуе уживаня відзнак. При тій нагоді було би прийшло по причині визиваючого поведеня жандармів по просту до проливу крови, якби не був вмішав ся в се о. Іван Попель з Довгополя. Річ природна, що ношене січової відзнаки не було еще вистарчаюче до придержуваня Соломійчука в слїдчій вязници, для того треба було пошукати за якимись важнїйшими причинами.

Жандармерия почала отже старати ся роздобути конче якийсь материял доказовий сильно обтяжаючий Соломійчука, а понеже такого в законній дорозї не можна було роздобути, то взяли ся до випробуваного жандармского способу, в Галичині засадничо практикованого, те є до тортур. І так дня 9. мая 1904. закликав постенфірер жандармерії в Річцї ad Жабе Василя Мартищука сина Юрия і его брата Івана і в товаристві двох жандармів і кількох Жидів Герша Іцка і Вольфа Фунта, Мошка Шнайдера та Ш. Шната, збитковано ся і мальтретовано їх по просту в звірский спосіб. Їм сковано болючо руки та шарпано за ланцухи, бито в лице, штовхано в груди, торгано за волосе і серед безпереставних грозьб старано ся вимусити на них хоч-що-то обтяжаючі зізнаня проти Юрия Соломійчука. Їх держано від 8. год. рано до 5. по полудни на ногах не дозволяючи усісти і не даючи їсти. Аж по 5. годині пополудни дав їм полїциянт Лесь Мартищук кусень хлїба, котрий они з бідою скованими руками носили до рота. О год. 7. вечером повів їх жандарм скованих і збитих до Жабя, куди насціли около півночи.

Річ природна, що серед такого збиткованя вдало ся жандармам вимусити на них зізнане, що Соломійчук намавляв їх до різнї Жидів і Поляків. Зізнане се повторили бідні Гуцули судиї слїдчому, бо річ природна, що могли побоювати ся і тут лиха для себе тим більше, що жандарми їм остро наказали те саме і в судї повторити, а коритарі суду підчас їх переслуханя були повні Жидів, між котрими були присутні і їх мучителї. Треба знати, що оба они суть молодими парубками, а Іван Мартищук робить вражінє майже дитини. Розуміе ся, жандарми устроїли справу так, що при тортурованю нікого крім жандармів, Жидів і полїциянта не було, тілько що учасники сего злочину против них певно зізнавати не будуть. Надто обох побитих Мартищуків умисно держано якийсь час в вязници, щоби знаки з побоїв позникали, а хотяй Василь Мартищук мав власне тодї йти до асентерунку, то его умисне не пущено, щоби асентерункова комісия не побачила знаків. Они однакож показували знаки від побоїв другим арештантам, котрих імена они можуть навести (двох Біляків чи Білянюків). — Юра Соломійчук на підставі в той спосіб зібраних доказових материялів пересидів ся 2 місяцї в слїдчій вязници, а тепер жде на акт обжалованя.

Однак арештоване сих двох та еще кількох Гуцулів (котрі однак скорше випущені зістали на волю) не заспокоїли еще галицких властий. Староства взяли ся еще енерґічнїйше до „Січий“. І так: косівский староста Заградніk видав указ з днем 9. мая 1904 ч. 13.372, котрим одним почерком пера завісив дїяльність 14 „Січий“ в дотичнім повітї. Указ той відгектоґрафував і післав всїм „Січам“, наказуючи рівночасно жандармам забирати книжки дїловодчі, бібліотеки, печатки, хоругви і т. д. „Січий“ а надто відзнаки поодиноких членів, котрі прецїнь є приватною власностию тих осіб. Спосіб, в який жандарми забирали ті відзнаки, мав нераз вигляд чистого рабунку. Причини, котрими старав ся узасаднити п. Заградніk завішене дїяльности „Січи“, були по просто з пальця виссані і очивидно не могли прецїнь відходити рівночасно до всїх 14 „Січий“. Сей знаменний указ з 9. мая є по просту юридичним дивоглядом, компромітуючим не лише самого Заградніка але взагалї австрийскі, а передовсїм галицкі власти адмінїстрацийні.

Найцїкавійше те, що указ сей доручено також основателям „Січи“ в Устериках два дни перед упливом чотиротижневого речинця, вимаганого законом о товариствах до впроваджена в жите даного товариства. Одним словом розвязано ту „Січ“, хотяй она навіть еще не істнувала! Против того указу внесли, розуміе ся, дотичні товариства рекурси, та на жаль ц. к. намісництво, хотяй вже пів року минае від їх внесеня, і не думае їх полагоджувати, сподїваючи ся очивидно, що сим способом убе той симпатичний а здоровий народний рух, так несимпатичний для всїляких визискувачів гуцульского люду.

Та вже перед тим пробували наші адмінїстрацийні власти еще в иньший спосіб спинити розвій сїчових товариств. Так видали они по всїх повітах, де суть „Січи“, указ заказуючий ношеня лент з написами „Січ“, а надто уживаня при вправах топірців, хоругов і т. д., а п. Заградніk поправив ся еще в той спосіб, що заборонив навіть носити Гуцулам бляшану звізду з написом „Р. П.“, котрі вже очивидно нїчого з „Січами“ не мають спільного. Річ очивидна, що коли би носили білі „orzełki“, та „pogonie“ котрих навіть урядники косівского староства уживають до прикрашеня краваток, то против сего п. Заградніk та его „totumfacki“ комісар Тишковский певно нїчого би не мали. Отже нема сумнїву, що і той указ є явним зломанем закона о товариствах. Розуміе ся, що і против заказу ношеня відзнак піднесено в свій час рекурси, на котрі ц. к. намісництво не дае нїякої відповіди.

Щоби схарактеризувати стан правний, який панує в косівскім повітї подаемо тут отсю вязанку фактів зібраних на місци, додаючи, що факти, при котрих нема поданого часу відносять ся до мая с. р. а головно до нагінки за відзнаками січовими.

Дня 25/9 1904 на самий храм у Ферескули пили в корчмі в часї служби Божої жандарми Пушка і Соха з Гринева в товаристві війта Михайла Руб.

чука і его заступника Андрія Тимочка. — Коли війт виходив з коршми, побачив ленту на Івані Дутчаку кошовім з Конятина (на Буковині) і моргнув на жандарма Пушку. Сей в асистенциї другого пяного жандарма Сохи здоймив з Івана Дутчака ленту. Оба жандарми були поза службою. Сьвідки: Барвара Татятюк з Довгополя і Варвара Козлан з Фарескули і Олекса Дроняк і Дмитро з Голов.

По храмі пішли знов оба ті жандарми до шинку Сімхи Маєра в Ферескулї і пили тут в товаристві Гафії Гордієвичевої, жінки Михайла, і Софії Драбчук, жінки Николая. Около години 11. в ночи поутікали обі ті любаски. Жандарм Пушка пустив ся за ними та не дігнавши стрітив Панасія Виклїча vel Грищука з жінкою і хотів у него жінку відбити. „Ти сякий-такий! Ти звідки йдеш? То моя жінка йде з тобою! (Пушка нежонатий) — крикнув жандарм. — „Пане! — сказав Гуцул — то жінка моя а не твоя!“ На се добув Пушка шаблї і став Панасія Виклїча бити плаком так, що ледви живого пустив. По тій авантурі пішов жандарм Пушка і став бити у вікна Дмитра Кішляка з Ферескулї. Пяний не міг трафити до хати своєї любаски Софії Драбчук, котра в сусїдстві мешкає. У Дмитра Кішляка був в гостях Василь Сливчук, син Стефана, і він чемно жандарма сего запитав, чого він хоче. Жандарм Пушка у відповідь добув шаблї і став бити нею Сливчука. На крик Сливчука вибіг з хати Іван Кішляк син Онуфрія, Дмитро Кішляк і Василь Кішляк Івачкові і стали опамятувати жандарма, щоби не збивав невинного чоловіка. „Я его мушу убити!“ кричав мов скажений жандарм Пушка і нагнав ся до грудий Василя Сливчука шаблею, перетяв сорочку і скалїчив груди. Гуцули тримали жандарма і не дали губити невинного чоловіка. Жандарм Пушка утік і став шукати свого приятеля Соху, здаєсь до помочи.

Иншим разом той Броніслав Пушка будучи в службі повернув до шинку Янчула Шера в Яблоници, казав собі дати окрему комнату, запровадив туда Гуцулку, а коли один Гуцул зазирав у вікно, Пушка вийшов і набив его. Сьвідки: Сенька Леґіштан жена Николи, Іля Федірчик Юри, Петро Рубанек Михайла і Олекса Моканюк, всї з Яблоницї. — Дня 16. червня 1904. упив ся жандарм Броніслав Пушка разом з другими жандармами, а відтак ідучи били ся дорогою. Сьвідки: Мария Палениця жінка Дмитра. Настя Леґіштан жінка Дмитра і Юрий Малищук всї з Яблоницї. — В марті 1904 була Мария Коман, жінка Юрия з Яблоницї, власне недавно по породї. Броніслав Пушка йдучи в службі прийшов до неї до дому, виволік до сїний і там знасилував еї. Сьвідки: Ігнат Комаха, Лесь Мозаняк, Юрий Комаха і Семен Федірчик Юри з Яблоницї.

В маю 1904 найшов на Дмитра Малищука жандарм Пушка в товаристві війта і полїцая Танасія Дронка з Яблоницї. Жандарм домагав ся від Малищука ленти, а коли сей не хотів послухати, змусив его до відданя ленти грозьбами, що буде его вести скованого до Коломиї до криміналу на его кошт. Тогож місяця подибав жандарм Пушка, що йшов з війтом, Козьму Палиницю і завернув его до хати з домаганем відданя ленти. Коли Палиниця збороняв се зробити, сказав жандарм, що потрафить его змусити до сего, бо має на то ланцушки й ґвер і став бушувати по цїлій хатї, так що Палиниця змушений був віддати ленту. Від Палиницї пішли до хати Миколи Леґіштана в Яблоници і там стали кричати так, що жінка Миколи мусїла аж відхорувати зі страху. Забрали тут також ленту. Сьвідок: Сенька Леґіштан з Яблоници. Дальше пішли всї до Олекси Федірчука в Яблоници і там перебушували цїлу хату, взяли ленту і поперестрашували криком жінку й дїти Федірчука. Сьвідок: Анна Федірчук жінка Олекси. З початком червня прийшов жандарм Пушка з війтом до Василя Палиницї, однак не застали его дома. Жінцї казали отворити комору. Підчас коли она шукала ключа, гримали они в двері від комори, мало аж не розломили. Аж як жінка найшла ключ і отворила їм, війшли оба до комори і стали тут розкидати шукаючи ленти. Сим нападом перестрашила ся жінка так, що кілька ночий опісля схоплювала ся зі сну мов несамовита. Сьвідок: Евдокія Палиниця з Яблоницї. Тогож дня запровадив війт і жандарм Пушка Дмитра Балицкого з Яблоницї до хати і змусили его віддати ленту. Дмитро Балицкий зі страху розхорував ся. Сьвідки: Анна Бисняк і Танасій Палиниця з Яблоницї.

Дня 27. вересня 1904 горіла коршма в Яблоници. Гринївскі жандарми Пушка і другі тручали сїчовиків занятих ратованем, у огонь, аби людий відстрашити від „Січи“. Сьвідки: Юрий Федірчик Петра, Петро Федірчик Власія і Олекса Моканюк Власїя, всї з Яблоницї.

Дня 24. вересня прийшов жандарм Панчик з Жабя в товаристві одного полїцая і побережника акцийного товариства до Николи Ґінсецкого в Жабю і казав, щоби признав ся, де подів крадене дерево акцийного товариства. Сей чоловік не міг того зробити, бо і справдї дерева не крав. Тодї жандарм повів его за хату і став его тут так сильно бити по лици, що той мусїв се дві недїлї відлежати. Сьвідки: Анна Ґінсецка жінка Николи в Жабю.

Жандарм Гривняк з Устерік казав на почтї в Устеріках: „Trzeba wyrżnąć połowę Rusinów, to w ten czas będzie dobrze“. Се говорив зі злости на „Січи“. Сьвідки: Станислава Вісьневска з Устерік, Урбановский побережник з Устерік, Шміль Кравтгамер з Устерік і Лесь Кречуняк зі Стебного.

(Далї буде).

Відповіди краєв. президента на інтерпеляциї.

(Дальше).

У відповіди на інтерпеляцию посла Пігуляка і товаришів, звернену до мене на засїданю з дня 21. жовтня 1904 р. (гл. „Буковина“ ч. 121) в справі непошанованя язикових прав і національних почувань руского народу, якого допустили ся функціонарі ц. к. заряду державних желїзниць, маю честь на основі інформаций із ц. к. дирекциї руху подати до відомости отсе:

Ц. к. дирекция руху припоручила урядникови річево розслїдити сю квестию на місци а вислїд сего слїдства, поминувши переслухане одного зі сьвідків, який тепер перебуває на відпустцї в Італії, ось такий, наколи-б переслухане неприсутного сьвідка, яке ще має відбути ся, не виказало иньшого результату: Начальник желїзничої стациї в Лужанах, ад'юнкт Зиґмунд Фрілїнґ не виразив ся так, як се єму після згаданої інтерпеляциї вложили в уста урядник желїзничого руху асистент Макарій Тотоєскул і ад'юнкт Михайло Кравчук. Сї его вискази, які мнимо мали-б дотичити руских товариств „Січ“, не відносили ся до згаданих товариств. Сего не могло потвердити також переслухане сьвідків (поминувши неприсутного Гошовского), котрих поставили в тій справі згадані урядники руху, які і дальше оставали при своїх твердженях. Наколи-б однак переслухане Гошовского, яке ще має ступити на потвердило зі знаня згаданих урядників руху, тодї дирекция желїзничого руху не залишить, потягнути адюнкта Фрілїнґа до як найстрогїйшої відвічальности.

Що дотичить ся дальшого висказу адюнкта Фрілїнґа, коли звернено его увагу на стовпи лїхтарень, які означають напрям їзди тільки в мові нїмецкій і румуньскій, але не в рускій, то після зарядженого слїдства відповів він на те „Що-ж я могу порадити“ а не „Нїчого не шкодить!“

Рівнож оказалось не цїлком згідне з правдою, будь-то-би начальник стациї Фрілїнґ приказав телекрафістови Аксентовичеви, щоби слїдив за асистентом Тотоєскулом, о скілько він сповняє як слїд свої обовязки, як рівнож і той его пізнїйший висказ, який наведений в інтерпеляциї.

Адюнкт Фрілїнґ після згідних зізнань переслуханих осіб мав тілько в жартї (! *Р.*) запитати згаданого телеґрафіста, чи він також „Jungruthene“ з огляду на его обявлений інтерес до соймових виборів.

Натомість правдивим є донесене про портиєра стациї желїзничої в Лужанах Івана Скібу. Він вказав одному членови тов. „Січ“ на Росию, коли упімнув его по польски, щоби поступив в зад, а сей зажадав від него упімненя в рускій мові. Однак нїхто з наведених сьвідків не потвердив, будь-то-би портиєр Скіба допустив ся тої лайки, що наведена в інтерпеляциї.

В виду сего перебігу справи потягне дирекция жел. руху безпроволочно портиєра Скібу за его нечемний висказ до строгої одвічальности. Також що дотичить ся адюнкта Фрілїнґа видасть дирекция відповідне розпорядженє, розуміє ся у відповідній до того дорозї, о-скілько пізнїйше слїдство виказало-б вину Фрілїнґа, щоби запобігчи тому, аби такі случаї на будуче більше не повторювали ся.

(д. б.)

Полїтичний перегляд.

Із галицкого сойму.

Засїданя галицкого сойму покінчили ся в суботу. На порядку деннім послїдного засїданя була між иньшим справа субвенциї на будову руского театру. По замкненю сесиї подякували рускі посли устами д-ра Олесницкого маршалкови ґр. Баденьому за его прихильне становище супроти Русинів.

Вибори в Італїї.

В 77 округах відбували ся передвчера стислїйші вибори до італїйского парляменту. До півночи звісний був вислїд із 73 стислїйших виборів. Загалом вибрано 45 кандидатів мінїстерияльних, 12 конституцийної опозициї, 6 радикалів, 6 социялїстів, 6 ребупликанів. Загалом отже побідили кандидати правительственні, до чого не мало причинило ся і те, що у виборах взяло удїл також католицке духовеньство, яке зірвало із дотеперішною абстиненциєю.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 15. листопада 1904.

Краєвий президент др. Бляйлєбен прибувши 13. с. м. до Відня здав президентови мінїстрів д-рови Керберови основний звіт про перебіг соймової сесиї. В тій самій цїли удав ся др. Бляйлєбен до Будапешту, де був принятий на авдиенциї у цїсаря. В середу вертає др. Бляйлєбен до Чернівцїв.

Доповняючі вибори до ради громадскої. Вчера, т. є. 14. с. м., відбули ся доповняючі вибори до ради громадскої з другого виборчого кола. З 1123 управнених до голосованя голосувало 453-ох. Абсолютна більшість виносить про те 227 голосів. Еї дістали: др. Константин К л и м (411 голосів), совітник суду краєвого Йосиф Крістель (444 гол.), правит. сов. др. Райс (443 гол.), проф. унїв. др. Скедль (441 гол.), сов. Тельман (436 гол.), надінсп. Адольф Гайнріх (435 гол.), секр. унїв. др. Норст (433 гол.), проф. др. Вендер (427 гол.), цїс. совітн. Розенцвайґ (424 гол.), і дир. судов. канцелярий Адольф Веґнер (397 гол.). Всї вибрані на час чотиролїтний. В меньшости остали дир. Каміньский із 80 голосами а Кунцельман із 21. При тій нагодї не завадить згадати що із сего самого кола голосувало 1899. р. 870 управнених 351, 1902. р. на 1060 управнених 464 а тепер на 1123 голосувало 453, себто оживлене при виборах було сего року слабше чим попереднім разом. Проте сьвідчить і те, що 320 карток віддано без нїяких счеркувань.

Пос. Ник. Василько виїхав до Відня.

Не даймо ся іґнорувати! В суботу дня 19. с. м. устроює учительство радовецкого повіту прощальне сьвято з нагоди перенесеня повітового інспектора п. Маєрана в стан супочинку. Та довідуємо ся на жаль, що вибраний в сїй справі приготовляючий комітет показав своїм поступованем, що вміє руску мову а тимто й Русинів учителїв іґнорувати. По думцї сего комітету є в сїм повітї рускі учителї лиш на то, аби їх при таких нагодах потягати до видатків, а не увзглядняти їх національних прав. Зневажено руску мову і руских учителїв тим, що 1.) в приготовленім альбумі написані присьвяти на заголовнім листку лиш по нїмецки і по волоски; 2.) розіслано на сї сходини лиш волоскі і нїмецкі запрошеня, а 3.) між піснями, котрі мають бути відсьпівані підчас згаданого сьвята, знаходять ся лиш волоскі і нїмецкі. Та ми надїємо ся, що із висше наведених причин рускі учителї не возьмуть участи в сїм сьвятї і покажуть тим, що не позволять на таку зневагу рускої мови. — *Надсучавский Русин.*

Русин адвокат в Снятинї. Із днем 1. листопада отворив свою канцелярию в Снятинї др. Андроник Могильницкий, адвокат і посол на сойм краєвий, що перше адвокатував в Рогатинї.

Просьвітна орґанїзация. В недїлю дня 20. листопада виїдуть делеґати черновецкої „Рускої Бесїди“ до Вашківців, щоб по зборах станівскої филїї „Рускої Школи“ обговорити справу просьвітної орґанїзациї в тамошнім окрузї. На сю нараду зволить явити ся не лиш довколична інтелїґенция але також і селяньскі делеґати довколичних читалень „Рускої Бесїди“ і „Січий“.

У Кіцмáни славнім містї
„Січ“ зберeть ся не на раду
У Кіцмани „Січ“ згуртує
Бравую гуляк громаду,
Ох! згадайтеж про молодців
То гуляня буде завзята
У Кіцмань лиш їдьте та на
Вечерницї — всї дївчата!

Вп. Гостям на вечерницї в Вашківцях н. Ч. подає комітет до відомости, що заїзджати можна до гостинної кімнати в касиновім будинку, яка призначена для чужосторонних гостий і, буде цїлий день 20 ого с. м. для них отвором стояти.

Календар „Рускої Бесїди“ на рік 1905 вже розсилає ся членам сего товариства, але лише тим, що уплатили членьску вкладку 2 кор. на біжучий рік. Просимо отже довжників, як найскорше заплатити вкладку на руки касиера товариства проф. Антона Клима. — *Тов. „Руска Бесїда“.*

Із Кіцманя. В суботу, дня 19. с. м. о годинї 5-ій відбудуть ся в комнатах руских товариств надзвичайні загальні збори товариства „Руска бурса в Кіцмани“. П. Т. члени зволять з уваги на важність біжучих справ прибути в великім числї. — *Видїл.*

„Руска селяньска бурса“. На бурсу жертвували: Вп. п. сов. суду посол Калитовский 12 кор. і вступив в спомагаючі члени бурси з місячним датком 2 кор., п. аптикар Ступницкий 2 кор. і вступив в члени з місячним датком 1 кор. Дальші жертви наспіли від п. надуч. Зугаєвича з Заставної 1 кор., надуч. Буцури 1 кор., п. Ілї Ілюка половину збірки з Каменки при отвореню „Січи“ 2 кор., п. офіц. Черского 50 сот., п. учит. Корнеляка 50 сот., п. уч. Маґас 50 сот., п. учит. Топущак з Кучурова вел. 1 кор., від Вп. п-ї Кордубової яко останок попередної збірки 1 кор. 50 сот. Сердечне Спасибіг. — *П. Клим.*

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.